

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravnistvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Določniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Govor slov. poslanca dr. L. Gregoreca v državnem zboru dne 3. maja 1887.

Visoka zbornica! Dovoliti dispozicijski fond (t. j. denar, ki ga rabi vlada, za kar koli, ako je le za drž. namen. Ured.) vladi je toliko, kakor izreči zaupnico sedanjemu ministerstvu.

Moram priznati, da so moji slovenski volilci l. 1880. mnogo zaupanja imeli v sedanjo vlado. Toda od tiste dobe so ga precej izgubili. Ako torej vendar le govorim in glasujem za dovolitev dispozicijskega fonda, storim to z drugega stališča.

Meni je sedanje ministerstvo le pripravljeno ali prehodno ministerstvo na ono, katero bode kedaj pozvano, da Avstrijo uredi, kakor to zahtevajo posebnosti te države z mnogimi narodi in deželami. Vmes ne smemo pustiti nobenega nemško-liberalnega ministerstva.

Glasujem nadalje za dispozicijski fond z ozirom na velike ovire, katere je to ministerstvo imelo prebijati, zlasti v začetku. Slavno znane oktoberske diplomi sovražna stranka vladarila je na veliko nesrečo Avstrije predolgo — 30 let. V tem času priskrbela si je krepkih pozicij in močnih trdnjav, iz katerih je ni bilo možno precej izriniti. Ustanovila je mnogo novih služeb in v teh in v starih službah namestila le svojih pristašev. To je tudi uzrok, zakaj naredbe sedanjega ministerstva nahajajo toliko nasprotstva zlasti v uradniških krogih, da uradniki podpirajo opozicijo. Grof Taaffe pač ni mogel v 6 letih vseh teh gospodov poslati v penzijo, še manje v tartar ali elizij. Za stavljenje Nove Avstrije pa tudi niso porabni. Zato moramo potrpljivo čakati, dokler jih smrt ne pobere.

Glasujem za dispozicijski fond, ker priznavam velike zasluge tega ministerstva za trebljenje v naših strankarskih razmerah. Velika, štimana, mogočna, ošabna, ustavoverna stranka leži ob tla vržena in razdrobljena. Njeni prorok Jeremija (Carneri) spominja vsako

leto vsaj po jednokrat visoko zbornico po svojih tužnih žalostinkah na nekdanjo veličast in slavo preminule svoje stranke. (Veselost na desni.)

Pa tudi naslednja mogočna opozicija, tako zvana združena levica, je premagana. Sprva štela je le za 2–3 glase manje, nego nova vladna večina. Toda sedaj je razdejana. Oddelek zavil jo je na stranpotja in dela obupno politiko. Nedavno smo tukaj slišali dva takšna politikarja obupneža. Dovoljujem si ju nekoliko zavrniti. Prvi (Schönerer) razlagal je nekakšen gospodarski program. Kar je v njem kaj prida, to je prepisano s programa nemških konservativcev, kar pa zadeva njegovo nasvetovano in hvalisano carinsko unijo s prusko Nemčijo, temu ugovarjam kot avstrijski Slovan prav odločno. (Bravo! bravo! na desni.) Kaj pomenja ta carinska unija? Ona pomenja v gospodarskem oziru popolni propad našega vinogradarstva, (Bravo! bravo! na desni), popolni propad vsega našega kmetijstva. (Res je, na desni). Pa tudi v političnem oziru je carinska unija nevarna. Ona pomeni konec Avstrije, aneksijo. In to se je tudi izreklo. Da, reklo se je, da bi naj tako Avstrija zrastle s prusko Nemčijo v jedno celoto. No, to bi nam bilo prečudno polutarstvo, spaka, zoper katero protestujem. (Bravo! bravo! na desni.)

Drugi politikar obupnež je pa Mariborski poslanec (Ausserer.) Pošlušajoč njegov govor, zdelo mi se je, da se je gospod spozabil misleč, da je v kakšnej krčmi v Mariboru. (Poslanec Bendel: to je vendar prerobato! — Klicij na desni: mir!) On je v krčmi psoval na Čeha, nazivljajoč jih: lumpe, a nas Slovence še grše lumpe. (Poslanec Richter: zmiraj stara neumnost, vse to je že bilo ovrženo! — Klicij na desni: nič ni bilo ovrženo.) Mislil sem, da bode tukaj v visokej zbornici bolj zmeren.

Toda: naturam si furca expellas, iterum recurret — narave še s silo ne zakrotiš — in zatorej se nisem preveč čudil, ko zaslišim, kako

je na češkega poslanca Cukra pognal psovko, katero so v stenografnem protokolu menda z ozirom na njeno nedostojnost izpustili. Dobro, če so jo tako zagrebli, pa izrekla se je bila (sikofanten). Ministerskega predsednika je meni nič, tebi nič, spravil v dotiko s cinizmom, nas Slovence pa je opsoval rabeč besedo: „Windische.“ (Posmehovanje na levi.) V pojasunjenje bodi visokej zbornici povedano, da ima beseda „Windischer“ v ustih narodnega nasprotnika, kakoršen je g. Ausserer, za Slovence tisti zaničevalni pomen, kakor za Nemca beseda „švob“ v ustih nadutega Madjara. (Res je: na desni, — posmehovanje na levi in klici: ni res.) Isti g. Ausserer smešil je tudi naš narod slovenski navajoč nek dogodek, ki je se baje vršil pred okrožno sodnijo Celjsko. Nekemu slovenskemu zločincu so predčitali v „novoslovensčini“ spisane sestavek. Zločinec odkloni rekoč: Tega ne razumem, to je nemško! No, kaj sledi iz tega? Kaj druga, nego, da zločinec tudi nemški ni znal, da torej nobenega jezika ni prav razumeval, ne slovenskega pa ne nemškega. (Posmehovanje na levici.) S tem pa je dokazano, da je ovi zločinec bil ubog trap, ki je zahajal v sedanjo novo šolo nemčevalnico! (Zopet posmeh na levi — pritrjevanje na desni.) V teh šolah se človek ne nauči nobenega jezika prav, ne nemškega pa ne slovenskega. Na zadnje ne zna nobenega. To so šole beznice za vzgojo bebcev in trapežev. (Bravo! bravo! na desni.)

Djal je tudi, da slovensčina ne sodi za književni jezik. Ljubi Bog, kaj to briga g. Aussererja? Če res naš jezik ni za književnost, bodi zadovoljen, saj bode tako nas hitreje in lažje ponemčeval, za kar toliko gori. Sicer pa družba sv. Mohorja prav sedaj dela priprave, da svojim 32.000 družbenikom letošnjim razpošlje 192.000 knjig. G. Aussererju na grozo ali pouk bodi pristavljeno, da so vse te knjige pisane v novoslovenskem književnem jeziku. (Čujte! in bravo! na desni.) Slovenski narod, čeprav majhen, deluje na književnem polju tako marljivo, da mu statistikarji odkazujejo prvo mesto precej za vrlimi Danci.

G. Ausserer je v svojem govoru tudi rekel: „Ko bi jaz kedaj minister postal“. Oj ljubi Bog, Ausserer minister!? (Burna veselost.) Kedar se to zgodi, tedaj imamo vedeti, da je v skrivnem razodetju sv. Janeza apostola omenjena „poslednja ura“ nastopila za Avstrijo. On kot minister bi takoj začel Avstrijo trgati in deliti. Saj je sam izpovedal, kako tukaj misli. Delal bi, kakor mesar v mesnici, kedar meso na kose seka in prodava. (Smeh na levi.) No, in tedaj bi res nastopil „finis Austriae“, t. j. konec Avstrije. Vendar gosp. Aussererjevo prorokovanje se meni ne zdi verjetno. Rabil je namreč primero, ki jo na laž stavi. Domišljija njegova peljala ga je v Trst

mimo navtične akademije na globoko morje. Tu stoji ladija, ki je bila ob skalo trčila, da je luknjo dobila, skozi katero voda sili vanjo. kmalu bode morala utoniti. To mu je uboga Avstrija. No, bral in čul sem že mnogokrat, da je najzanesljiveje znamenje, da ladija utone, če jo podgane zapuščajo in bežijo. Toda če po Avstriji pogledamo, ni videti nikakor, da bi jo podgane že zapuščale, marveč čutijo se zelo varne in jim dobro gre! (Klici na levi: kdo so te podgane?) Mislim torej, da bode Avstrija še prav dolgo obstajala. (Poslanec Prade: Kdo so podgane, Nemci ali Slovenci? — Klici na desni: mir! — Poslanec Vošnjak: prosim ne izpraševati govornika! — Poslanec dr. Foregger: ali govornik rabi žaljivo pripodobo, moramo ga vprašati. — Poslanec dr. vitez Tonkli: Vi niste predsednik! — Živahni klici na desni: mir!)

Tukaj imamo dokazov, da je opozicija postala nesposobna, da bi prišla državi na krnilo. Grof Taaffe je ta učinek dognal ter si pribavil tako zaslug za Avstrijo. Sedaj bode lažje Avstrijo iz nova urediti.

Dve nalogi postavilo si je ministerstvo precej v začetku pa ji ni moglo srečno rešiti. Ni moglo namreč ne ravnotežja med dohodki in potroški državnimi dognati niti narodov pomiriti in spraviti. Prvo nalogo bi bilo skoro srečno rešilo. Toda stroški za oroženje vojske so jej smoter zaželeni dosegniti zabranili. Narodov pa nikakor ni moglo pomiriti. Borba med narodi razsaja sedaj huje, nego poprej, to pa v obeh polovicah avstrijske države, na Ogerskem ravno tako, kakor pri nas. Moramo pa pravično soditi. Vso krivdo na sedanje ministerstvo zavaliti, to bi ne bilo prav. Bilo je namreč nekoliko takih opovir, katerih ministerstvo ne bi moglo odstraniti niti pri najboljši volji ne. Hočem v naslednjem govoriti o teh opovirah in zadržkih, ki so ob enem uzrok, zakaj narodni prepiri ne prenehajo med nami. Mislim, da tako popolnem opravičim, zakaj glasujem za dispozicijski fond. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

Vrba ob rečišču.

Sedaj pač ne velja več menjenje, da stori vrba le ob rečiščih ali že celo v vodi, resnica pa je zato še vse eno, da se nahaja vrbja največ ob rečiščih in poprek na vlažnih krajih. Najbrž pride to od todi, ker so ga ondi pustili, češ, da dela najmanj kvara. Dokler se vrbje rabi le za ograjo bodi travnikov, bodi zemlje v rečišču, da je ne odnese voda, dotlej to ni krivo. Kjer pa se rabi za pletenje košev in jerbasovine, tam pa seveda ne shajaš več s takim vrbjem.